

Moje ponosno javljanje za reč posledica je toga što je u toku protekla dva dana od nekolice učesnika nametnut ovom skupu ton isključivosti i uverenja da je samo njihovo mišljenje meritorno, pa su razložna i analitička izlaganja ostala u manjini. Sem toga, neki moji stavovi označeni su kao apologetski i prorežimski.

Priznajem da su moji stavovi bili prosocijalistički, a žao mi je ako nekome nije jasna razlika između pojma „režim“ i pojma „socijalizam“.

Govoreći prvi na ovom skupu nisam želeo da ulazim u detalje. Želeo sam da saopštim u nekoliko teza moje shvatanje o tome šta je ova naša kultura, kakva joj je sudbina i kakve su joj odgovornosti.

Posle saslušanih „pledoaraja“ nekih učesnika čija je oštrina kompletne osude bila u obrnutoj proporciji sa argumentacijom kojom su raspolagali, ja im se u ime svoje ko-

5. Proces ide dalje. On se neće zaustaviti pa makar ga i sto hiljada „objektivnih“ intelektualaca vukli nazad. Naša je obaveza da u njemu učestvujemo svim svojim bićem. Jer jednoga dana društvo će imati vremena za retrospektivne ocene. Saldo objektivista tada će biti ravan nuli.

6. Tehnička civilizacija prema tome nije bauk, inače bi celo ljudsko društvo na zemlji bilo gomila idiota, sa izuzetkom kritičara tehničke civilizacije. Kada plaćemo nad kulturom, mi, u stvari, plaćemo nad svojim konzervativnim shvatanjem, mi plaćemo nad našim neminovnim rastankom od kulture.

7. Bilo bi, dakle, bolje da u ovom trenutku govorimo o tome kako stvari sa kulturom naše zajednice ipak ne stoje tako crno. Inače bi nam dela Andrića, Čopića, Selimovića, Marinkovića i drugih stajala po prašnjavim rafovima. Nijedna zajednica nije neosetljiva

BEDA OBJEKTIVIZMA

tomislav ketig

munističke intelektualne savesti i odgovornosti izvinjavam što me ne interesuje pomodni oreol opozicionara — mučenika nego perspektiva i budućnost moje zemlje.

Želeo sam da utvrdim koordinate u kojima je danas jedino moguća diskusija među intelektualcima čija se marksistička polazna pozicija podrazumeva. Pošto sam, na žalost, shvatio da sam u zabludi i da gospodin Hajdeger u ovoj sali biva svesrdno protežiran, te pošto mi je takođe strana i antipatična pozicija koja se vrlo rado zauzima a koja je pozicija intelektualaca koji, budući van „trivijalnog“ političkog i klasnog angažmana, drži svoje stroge terapije i meri dosamoupravno i samoupravno društvo trgovima građanske filozofije, ja želim da svoje izlaganje prvog dana dopunim sledećim:

1. Ne pristajem na kritiku principa koji su za postojanje i razvoj socijalizma *conditio sine qua non*.

2. Jesam za kritiku etapnih i prolaznih koncepata, kao i za kritiku prakse. Jesam za razmatranje loše kadrovske raspodele, limitiranja samouprave, nezaposlenosti mladih ljudi i svakovrsnih posledica primitivizma pa makar se on eksponirao na bilo kom nivou vertikalne društvene organizovanosti.

3. Situacija kulture, dakle intelektualni profil svih nas, neće se promeniti isključivo supstitucijom ljudi na određenim položajima nego radom svih na izvlačenju naše zajednice iz siromaštva i zaostalosti. To ne mogu postići ni najpametniji političari ako ostali sede skrštenih ruku u poziciji objektivnih kritičara. Samo bogato, dakle civilizovano društvo može postati i kulturno društvo. Ukoliko nam je bar približno jasno da kultura nisu samo pročitane knjige, već i udobni stanovi, razvijena mreža obdaništa i škola i svih društvenih institucija koji će čoveku osloboditi vreme za duhovnu izgradnju. Inače možemo imati ili samo elitnu ili samo folklornu kulturu, dakle ostati gde smo.

4. Reforma nije kriza privrede, niti kriza koncepcija. Ona je jedino otkrila surovu istinu koja se krila iza naše iluzije — istinu da romantični diletantizam treba zameniti egzaktnom doslednošću. Njena sledeća etapa je zamena ljudi dobre volje i poverenja ljudima znanja i energije. Nezaposlenost se ne može rešiti opštom raspodelom siromaštva nego obogaćivanjem zajednice. Društvo, klasa, partija i pojedinac koji ne mogu da se suoče sa ovom istinom i da je prihvate ma koliko ona bila gorka, da bi je pobedili — osuđeni su na poraz.

na vrednosti, pa ni naša. Ali nijednoj zajednici se ne može naturalizovati kao vrednost ono što to nije. To je onda sloboda intelektualističkog duhovnog terora a ne integracija kulture.

8. Trebalo bi takođe zapitati se: nismo li poslednjih godina postali pomalo nezainteresovani i nepolitični? Nije li nam postalo svedjedno šta se dešava izvan naših filozofskih stanovišta? Nismo li se otuđili od osnovnog smisla pojma „intelektualac“, od toga da budemo savest i vid svoje epohe? Oni koji nam poturaju afinitet za kobasicu umesto afiniteta za Šekspira upravo su ti koji su opsednuti naporom da njihova kobasica bude što veća. Nije njima važan Šekspir nego želja da ih društvo izmeri njihovim sopstvenim narcisoidnim aršinom i da prizna za svoj kriterijum meru nižu od istorijske.

9. A šta ćemo tek sa našom međunarodnom ljudskom i intelektualnom solidarnošću? Šta ćemo sa neohitlerizmom u Rodeziji i Vijetnamu? Hoće li me opet neko optužiti da izvikujem parole zato što okrvavljena i izmasakrirana deca nisu naša ovdašnja deca? Što milioni gladnih živih kostura Azije nisu živi kosturi Evrope?

Šta ćemo sada sa dilemom: Šekspir ili kobasica?

Za mene dileme nema. Potrebe i redosled hitnosti diktiraju opredeljenje.

10. Ja verujem da je u ovoj zemlji moguće stvoriti front angažovane komunističke inteligencije. Ja takođe ne prihvatam stanovište koje se svodi na merenje. Ako kažem da sam životno i sudbinski vezan za zajednicu kojoj pripadam i da samo tako mogu da razgovaram o kulturi, onda kažem i to da revolucionarno misliti i revolucionarno delovati znači pre svega pripadati jednoj od dve ideološke alternative. A ako pripadam, onda sam i slobodan da kritikujem, da se suprotstavim i da se borim. To je jedina sloboda na koju pristajem.

11. Nadam se, takođe, da će neki sledeći stražilovski ili drugi skup voditi razgovor u ovim koordinatama, pa time omogućiti i stvaralački pristup i ocenu stvarnosti i kulture, te na taj način ne biti parađa erudicije i eklektike već korak napred u interesu kulture koja je ovog puta izgleda ostala kratkih rukava.